

Ksenija Kovačević

**PRENOŠENJE VJERE IZ PERSPEKTIVE
VJEROUČITELJA**

Ksenija Kovačević, prof.
Katehetski ured Riječke nadbiskupije
UDK: 268[257+260.2+271]:37.014
Stručni članak
Primljeno: 7.4.2011.

Vjeronauk u školi predstavlja iznimno važnu zadaću Crkve. U osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske provode ga kvalificirani vjeroučitelji koji, uz odgovarajuću stručnu spremu, imaju ispravu o kanonskom mandatu (*missio canonica*) koju izdaje dijecezanski biskup. Opoziv kanonskoga mandata znači neposredan gubitak prava na predavanje toga predmeta u školskom sustavu. Iako su vjeroučitelji u potpunosti članovi nastavničkog zbora, njihova se posebnost očituje u tome što su oni poslani u ime Crkve s krajnjim ciljem prenošenja vjere mladim naraštajima. Na svakom vjeroučitelju leži odgovornost za poslanje prenošenja vjere, ali je i nezaobilazna činjenica suodgovornosti svih čimbenika odgojno-obrazovnog procesa budući da kvaliteta rada na području odgoja i obrazovanja djece i mladih uvelike ovisi o kvaliteti suodnosnih subjekata. Jedna od temeljnih stavki u procesu prenošenja vjere jest osobno svjedočenje kršćanskoga života. No novi odgojno-obrazovni modeli traže od učitelja i nastavnika svih profila, pa tako i od vjeroučitelja, neke nove metode poučavanja u vjeri i svjedočenja.

Ključne riječi: kanonski mandat, odgovornost, suodgovornost, svjedočanstvo vjere, školski vjeronauk, župna kateheza.

* * *

Uvod

Nastavu katoličkog vjeronauka u osnovnim i srednjim školama na području RH izvode diplomirani teolozi ili katehete (svćenici, redovnici i redovnice, laici) koje jednim nazivom zovemo vjeroučitelji. Iako je riječ o odgojno-obrazovnom radu u školi, vjeroučiteljska se služba u bitnome razlikuje od službe profesora odre-

denog školskog predmeta, što je vidljivo već iz samoga naziva „vjeroučitelj,“ dakle *učitelj vjere*. U povijesti Crkve učitelji vjere bili su od Boga pozvani ne samo radi vlastita posvećenja, iako se ni ta dimenzija nije isključivala, nego radi spasenja zajednice kojoj su bili upućeni. Drugim riječima, biti učitelj vjere značilo je biti od Boga pozvan za druge. Za zajednicu ta je osoba predstavljala duhovnu i moralnu veličinu. Danas možemo govoriti o crkvenim pastirima kao učiteljima vjere. No i kršćanski su laici pozvani snagom općeg apostolata svjedočiti i prenositi vjeru zajednici u kojoj žive i rade, pri čemu roditeljima pripada pravo prvenstva u prenošenju vjere svojoj djeci.¹

Tko su onda vjeroučitelji u školi i u čemu se očituje njihovo poslanje u općem poslanju prenošenja vjere? Kako bismo mogli odgovoriti na ovo pitanje, najprije moramo definirati narav i svrhu vjeronauka u školi. Jedan od glavnih razloga uvođenja katoličkog vjerskog odgoja i obrazovanja, pod nazivom vjeronauk, koji ima svoje teološko-ekleziološko i antropološko-pedagoško utemeljenje, jest pravo roditelja da odlučuju o odgoju svoje djece.² Bez tog bi područja učenici bili lišeni onoga bitnoga za njihov cjelovit osobni razvoj. Uz rečeno, moralna formacija i vjerski odgoj pospješuju razvoj osobne i društvene odgovornosti, kao i ostalih građanskih kreposti, zbog čega predstavljaju bitan doprinos općem dobru društva. Stoga se školska pouka vjeronauka s pravom uvrštava u važno evngelizacijsko poslanje Crkve. Sveti Otac Benedikt XVI. u svom je govoru katoličkim vjeroučiteljima 25. travnja 2009. istaknuo sljedeće: „Po katoličkom vjeronauku škola i društvo se obogaćuju za prave laboratorije kulture i humanosti u kojima se osoba, otkrivajući znakovit doprinos kršćanstva, osposobljava za otkrivanje dobra i za rast u odgovornosti, za ponovno traženje sučeljavanja i za istančavanje

1 Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Deklaracija o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis* (28. X. 1965.), br. 3, u: Dokumenti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 72008; IVAN PAVAO II., Obiteljska zajednica – *Familiaris consortio*. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu (22. XI. 1981.), Dokumenti 64, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 21997., br. 36; ZAKONIK KANONSKOG PRAVA S IZVORIMA, Glas Koncila, Zagreb, 1996., kan. 793, 797.

2 Usp. ZKP, kan. 799.

kritičkoga osjećaja, za crpljenje iz darova prošlosti za bolje razumijevanje sadašnjosti i svjesno usmjeravanje prema budućnosti.³

Kad je riječ o vjeroučiteljima i o naravi njihova poslanja, poslužit ću se riječima koje nadbiskup ove mjesne Crkve izgovara svakom vjeroučitelju prilikom uručenja kanonskog mandata (*missio canonica*) za rad u školi: „Primi ovaj mandat u ime Crkve koja te šalje. Riječ koju navještaš i poučavaš i sam/a živi,“ na što vjeroučitelj odgovara: „Amen.“ Vjeroučitelj, dakle, svjesno preuzima odgovornost da će u ime Crkve, koja ga s punim povjerenjem šalje po mandatu, naviještati i poučavati druge onome što mu je Crkva predala i od čega duhovno živi, tj. da će prenijeti iskustvo vjere Crkve zajednici kojoj je poslan. Ovdje nam se nameću dva pitanja: 1. pitanje *odgovornosti* – za što i prema komu je vjeroučitelj odgovoran u procesu prenošenja vjere, i 2. pitanje *suodgovornosti* u zajednici u kojoj vjeroučitelj živi i/ili radi s obzirom na ostale odgojne subjekte u istom procesu (društvo, škola, Crkva/župa, obitelj).

1. Odgovornost vjeroučitelja u prenošenju vjere

Vjeroučiteljevu odgovornost u prenošenju vlastita iskustva vjere, na kojemu se temelje sve daljnje njegove stručne kompetencije, u kontekstu prenošenja iskustva vjere Crkve, najbolje pojašnjava sadržaj teksta koji stoji napisan na kan. mandatu za rad u školi: „Uvjereni smo da ćete se u vršenju vjeroučiteljske službe odlikovati 'pravim naukom, svjedočenjem kršćanskog života i odgojiteljskim umijećem'.“⁴ Uočavamo tri bitna čimbenika vjeroučiteljeva identiteta i njegove službe:

- a) odlikovati se „pravim naukom“,
- b) odlikovati se „svjedočenjem kršćanskog života“,
- c) odlikovati se „odgojiteljskim umijećem“.

3 Vatikansko pismo o vjeronauku u školi, u: *Katehetski glasnik*, VII. (2009.) 3, 124.

4 Usp. ZKP, kan. 804 § 2.

1.1. Odlikovati se „pravim naukom“

Vjeroučiteljeva odgovornost u prenošenju poklada vjere odnosi se, prije svega, na „obdržavanje crkvenih zakona i odredbi u pitanjima sadržaja vjerskog odgoja i obrazovanja“,⁵ kako se navodi u Ugovoru između Svete Stolice i RH. Ukoliko vjeroučitelj u svom radu zanemari tu stavku ili ju reinterpreтира na način i u mjeri u kojoj on želi, prema istom Ugovoru „dijecezanski biskup ima pravo svojim dekretom opozvati kanonski mandat (...) zbog nedostatka s obzirom na ispravnost naučavanja“.⁶ Vjeroučitelj se mora truditi prenijeti istine vjere koje je od Crkve primio jer je on poslanik Crkve, dakle, dolazi u ime Crkve, a ne u svoje ime. No to ne znači da neće s učenicima raspravljati i promišljati kako istine vjere prihvatiti kao norme vlastita života. Vjeroučitelji su mandatom pozvani postupno uvoditi učenike u otajstva vjere po kojima će oni graditi i živjeti svoj odnos s Bogom. Zato je na vjeroučiteljima velika odgovornost u prenošenju ispravnog i cjelovitog sadržaja vjere, jer bez čvrstog i sigurnog temelja nema ni ispravno življene vjere. Pri tome vjeroučitelj uvijek mora imati na umu Isusove riječi iz prisposode o kući na stijeni i one sagrađene na pijesku (usp. Mt 7, 24-29), kako on nije samo prenositelj nauka Crkve nego i onaj koji taj nauk živi, i zato jer je njime 'zahvaćen', želi ga i drugima prenijeti.

Prema dokumentu *Na svetost pozvani*, biskupi HBK naglašavaju kako je „velika odgovornost na svima, osobito na vjeroučitelju. On bi trebao nastojati otkloniti sve zapreke kako bi Krist po njemu kao oruđu, poučavao i prosvjetljavao one koji su mu povjereni.“⁷ A moguće zapreke u prenošenju nauka Crkve mogu se pojaviti ako se vjeroučitelj postavi kao onaj koji filtrira istine vjere s obzirom na učenikova očekivanja od toga predmeta, njegov položaj i autoritet među učenicima, kao i s obzirom na njegov odnos u kolektivu, način i stil osobnog života te osobnu zauzetost i brigu za uvođenje u vjeru svakog učenika. Nije rijetkost da su mnogi vjeroučitelji omiljeni u

5 Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, u: *Katehetski glasnik, Dodatak: Ugovori – Zakoni – Pravilnici*, VI. (2008.) 1, čl. 7.

6 *Isto*, čl. 5.

7 HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća* (15. VIII. 2002.), Glas Koncila, Zagreb, 2002., br. 21.

razredu i u školskoj zbornici upravo zato jer umiju uspješno balansirati između različitih očekivanja drugih (učenika, učitelja kolega) od vjeronauka i onoga što i kako prezentiraju u razredu i u školi općenito. S druge pak strane, budući da se od vjeroučitelja traži da njegovim radom, a nerijetko i s njime kao osobom, bude zadovoljan ravnatelj škole, školski kolektiv, roditelji učenika kojima predaje te župnik u čijoj je župi aktivan, iz straha da zadovolji sva ta očekivanja, on je na neki način prisiljen prilagoditi se svakom subjektu na svojstven način, pazeći pritom da se nikome od navedenih ne zamjeri. Može li i koliko vjeroučitelj biti siguran da ga cjelovito prenošenje nekih istina vjere, napose iz područja morala, neće 'koštati' nekom zamjerkom ravnatelja, padom rejtinga kod kolega u zbornici ili stvaranjem slike o njemu kao o nekom čudaku koji ne živi u svoje vrijeme? Treba li vjeroučitelj voditi računa i o toj strani njegove službe? Od vjeroučitelja se, svakako, očekuje mnogo, a napose da ima hrabrosti prenositi Krista i njegov nauk u vremenu i svijetu koji ga, unatoč svim naporima Crkve, nedovoljno poznaje, a još manje istinski prihvaća. Najjasniji način u prenošenju Kristova nauka jest svjedočenjem vlastitoga kršćanskoga života.

1.2. Odlikovati se „svjedočenjem kršćanskog života“

Jedna od temeljnih stavki u procesu prenošenja vjere djeci i mladima jest prenošenje osobnog iskustva vjere. Još je sv. Grgur Nazijanski zapisao: „Treba očistiti sebe prije nego se počne čistiti druge; treba biti poučen da bi se moglo poučavati; treba postati svjetlo da bi se moglo svijetliti, približiti se Bogu da bi se druge Bogu privodilo.“ Drugim riječima, evangelizacija djece i mladih bit će plodna i učinkovita „samo ako njezini nositelji budu živi uzori u čijim će životima mladi naslutiti snagu evanđelja koja je u stanju čovjeka osnažiti i oduševiti za velike stvari.“⁸ U tom je smislu nužna vjeroučiteljeva permanentna duhovna formacija kao i razvijanje osobne zdrave duhovnosti. Moramo biti svjesni činjenice da brojna djeca i mladi dolaze iz obiteljskih sredina u kojima se vjera prakticira samo

8 Valentina B. MANDARIĆ, *Mladi integrirani i(li) marginalizirani*, Glas Koncila, Zagreb, 2009., 229.

o velike blagdanе ili se na nju gleda iz perspektive prošlosti kao na neku lijepu uspomenu iz vlastitog djetinjstva ili, pak, dolaze iz sredina u kojima je prisutna nezdrava, iskrivljena duhovnost koja se više temelji na newageovskoj nego na kršćanskoj, katoličkoj osnovi. U današnjem vremenu religijskoga pluralizma i sve veće globalizacije kulture vjeroučiteljev rad na vlastitom duhovnom identitetu i svjedočenju osobnog kršćanskog života od neizmjerne je važnosti.

Vjeroučiteljevo osobno svjedočanstvo vjere posebno je važno u nižim razredima osnovne škole kada je dijete u fazi idealiziranja školske sredine, kao i lika i autoriteta učiteljice u razredu, i kada se kod većine djece stvaraju prva religiozna iskustva. Svi se sjećamo svojih prvih učiteljica i vjeroučitelja i nosimo iskustva koja smo u djetinjstvu stekli njihovom 'duhovnom zaslugom', odnosno njihovim umijećem da nas životno zainteresiraju za nadnaravno, za Boga. Ne smijemo zaboraviti i već naglašavano razdoblje adolescencije u kojemu vrebala je opasnost od tzv. religioznog subjektivizma u kojemu adolescent stvara svoj oblik vjerovanja i sustav normi koji se, u pravilu, nikada u potpunosti ne poklapa sa službenim normama Crkve. Tu je vjeroučiteljeva svjedočka dimenzija odlučujuća karika.

Uočavamo da je na vjeroučiteljima i katehetama velika odgovornost, ali ta se odgovornost temelji, prije svega, na kvaliteti osobnog odnosa prema Bogu. Ako je njegov odnos tradicionalan, a praktičan tek iz razloga posla koji obavlja, odnosno ako se vjeroučiteljev duhovno-molitveni život svodi samo na trenutke provedene na satu vjeronauka i na nedjeljnoj sv. misi na kojoj je poželjno da bude s učenicima kojima predaje, onda takav vjeroučitelj gradi sa svojim učenicima „kuću na pijesku“ koja ne može odoljeti ni kiši ni vjetru i koja će se kad-tad urušiti i postati „ruševina velika“ (Mt 7, 27). Vjeroučitelj je pozvan pristupiti svakom satu vjeronauka ponajprije kao čovjek/učitelj vjere, a potom kao stručnjak iz svoga područja rada.

Bolna je činjenica da nam mnogi učenici znaju brojne podatke iz povijesti Crkve, imaju izvrsne ocjene iz vjeronauka tijekom svih razreda osnovne škole, a istovremeno svoju vjeru ne znaju prakticirati ili ne vide njezinu praktičnu svrhu u svome životu. Njihova je uvedenost u vjeru samo na razini općeg religijskoga znanja. Slična

je, ako ne i gora, situacija u adolescenata za koje kod mnogih vlada mišljenje da su oni uglavnom sve potrebno već 'obavili' u osnovnoj školi (sakramenti inicijacije), stoga srednjoškolska vjeronaučna nastava ima za primarni zadatak prezentirati mladima uglavnom one sadržaje koji će svojom zanimljivošću i atraktivnošću znati zadržati njihovu zainteresiranost na nastavu vjeronauka tijekom svih godina srednje škole. Iz takvih i sličnih predodžbi o temeljnom smislu i ciljevima vjeronauka u osnovnoj i srednjoj školi nerijetko se stvaraju i nerealna očekivanja o kriterijima vrednovanja učenikova rada u nastavi (opće je mišljenje da učenik u nastavi vjeronauka mora imati zaključnu ocjenu odličan ili, pak, vrlo dobar, ako je i razlog za takvu ocjenu 'vrlo opravdan'). Zanimljivo je, a pomalo i zabrinjavajuće, da je takvo mišljenje više zastupljeno među roditeljima učenika koji pohađaju vjeronauk nego među učiteljima i profesorima u školskom kolektivu, što govori u prilog činjenici da su učenici nerijetko više uvedeni u vjeru od samih roditelja.

Zato vjeroučitelj mora u svome radu uvijek snažno isticati duhovno-vjerničku komponentu nastave vjeronauka koja ne čini od vjeronauka „školsku katehezu“⁹ nego, naprotiv, posvješćuje temeljni smisao uvođenja vjerskog odgoja u školski sustav.¹⁰ Kako bi on to mogao ostvarivati, vjeroučitelju osobna vjera mora biti „temeljno duhovno obzorje i njegov životni izbor: i na razini spoznavanja, i na razini doživljavanja, i na razini najdubljih stavova, i na razini djelovanja. Vjeroučitelj je zapravo pozvan da svojim djelovanjem te cjelokupnim stilom svoga komuniciranja i postojanja bude svjedokom, pratiocem i sudionikom na putu trajnoga općeljudskog i vjerničkog sazrijevanja svojih učenika.“¹¹ Iz tog su razloga vjeroučiteljima ponuđeni godišnji programi duhovnih obnova i vježbi s naglaskom na neizbježnoj potrebi trajne duhovno-vjerničke formacije, kao i mo-

9 Ružica RAZUM, Vjeronauk u Nacionalnome okvirnom kurikulumu, u: *Lada*, 1 (2009.), 16.

10 Usp. Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, u: Hrvatska biskupska konferencija, *Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske*, Glas Koncila, Zagreb, 2001., čl. 1.

11 *Plan i program katoličkog vjeronauka u osnovnoj školi – Profesionalni i duhovno-vjernički identitet i status vjeroučitelja u osnovnoj školi*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, 1998., točka 15.

gućnost duhovne pomoći i savjeta od strane duhovnika za vjeroučitelje.

1.3. *Odlikovati se „odgojiteljskim umijećem“*

Katolički vjeronauk u školi u RH utemeljen je na elementima konfesionalnosti, što ukratko znači da je Crkva odgovorna za njegove sadržaje i provedbu. Djeca i mladi putem vjeronauka imaju mogućnost upoznati „objektivnu kršćansku baštinu prema autentičnom i integralnom tumačenju koje izvodi Katolička Crkva, na način da se jamči kako znanstvenost didaktičkog procesa, svojstvenog školi, tako i poštovanje savjesti učenika koji imaju pravo učiti, u istini i sigurnosti, vjeru kojoj pripadaju.“¹² Iako cilj vjerskog odgoja nije prvenstveno nauk već odgoj vjere, moramo naglasiti da model konfesionalnog vjeronauka ne pretpostavlja model koji će funkcionirati na načelu „župne kateheze u školskom prostoru“.¹³ Ipak, vjeroučenici trebaju biti spremni odgovoriti svakome tko od njih zatraži obrazloženje nade koja je u njima (usp. 1 Pt 3, 15) i tako biti izazovom i poticajem drugima. S druge strane, vjeroučitelj u školi i izvan školskih prostorija može svojim primjerom uvelike pridonijeti prevladanju brojnih predrasuda o vjeri i Crkvi, kao i u procesu reevangelizacije tamo gdje se za to ukaže potreba. Na taj se način od njega očekuje da bude prepoznatljiv svjedok vjere u svijetu koji je istodobno i religiozan i profan.

S obzirom na to da nastava vjeronauka ima svoje didaktičko-metodičke specifičnosti, ‘odgojiteljska umijeća’ svakog vjeroučitelja za rad u školi od izuzetne su važnosti. Iz tog je razloga svaki vjeroučitelj, neovisno o tome je li laik ili crkvena osoba, pozvan stručno se usavršavati na školskoj, biskupijskoj, metropolijskoj i nacionalnoj razini. Ovdje mislim na županijska stručna vijeća, stručne seminare, nacionalne katehetske škole itd. Budući da vjeroučitelj, kao i svaki drugi učitelj i stručni suradnik u školi, podliježe Zakonu o osnovnom

12 Ivica PAŽIN, Vjeronauk u osnovnoj i srednjoj školi: Stanje i perspektive, u: *Katehetski glasnik*, VII (2009.), 2, 49; usp. Govor Ivana Pavla II. na Simpoziju Vijeća europskih biskupskih konferencija o katoličkom religioznom poučavanju u javnoj školi, 15. travnja 1991.; KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Kršćanska sadašnjost – Nacionalni katehetski ured HBK, Zagreb, 2000., 74.

13 Ivica PAŽIN, Vjeronauk u osnovnoj i srednjoj školi: Stanje i perspektive, 6.

(čl. 75. i čl. 79.) i srednjem (čl. 80. stavka 5.) školstvu, glede Pravilnika o polaganju stručnog ispita u školi, obveza je svakog vjeroučitelja položiti stručni ispit za rad u školi. No, kad smo kod stručne formacije, moramo se zapitati: 1. Treba li vjeroučitelj biti prije svega profesionalac koji će svoj identitet shvaćati u terminima 'uloge' ili 'funkcije' ili odgojitelj koji će svoj identitet temeljiti na načelima: biti, znati, znati činiti i znati živjeti zajedno?¹⁴ 2. Je li moguće odgajati (za) vjeru s obzirom na to da je vjera dar i milost?¹⁵

Kada govorimo o „odgojiteljskim umijećima“ vjeroučitelja u prenošenju vjere, valja imati na umu različitost stavova učenika prema vjeri. Tako u razredu susrećemo učenike: vjernike; one koji traže i koji su nestalni u vjeri; koji pokazuju izrazitu vjersku indiferentnost; koji su, iako su kršćani, zaneseni drugim religijskim i pseudoreligijskim idejama.¹⁶ Vjeroučitelj, dakle, ne može svoja odgojiteljska umijeća i očekivanja temeljiti samo na pretpostavci da su učenici, već time što su odabrali vjeronauk u školi, i praktični vjernici. Možemo reći da je ne samo razredno ili vjeronaučno odjeljenje nego svaki učenik u tom odjeljenju zapravo 'slučaj za sebe'. Nadalje, primjećuje se kod određenog broja adresata vjeronauka u školi jaz u određenim temama između onoga što vjeronauk treba prenositi, što vjeroučitelji žele prenijeti i onoga što vjeroučeni smatraju važnim za svoj život i što mogu i žele učiti polazeći od vlastitih preduvjeta i interesa.¹⁷

Za sve rečeno potrebna je izuzetno kvalitetna stručna osposobljenost vjeroučitelja. Stoga se možemo zapitati je li danas vjeroučiteljima i katehetama dovoljno teološko znanje koje su stekli dodiplomskim studijem na teološkim učilištima ili je potrebna trajna edukacija na stručnom teološko-katehetskom i općem religioznom planu, ne samo u vidu poslijediplomskoga studija već i, općenito, u vidu razvijanja osobne kulture konzumiranja filozofsko-teološke

14 Usp. Alojzije HOBLAJ – Milan ŠIMUNOVIĆ, Škola projekata ili škola subjekata? Uz Svjetski dan učitelja 2001., u: *Katehetski glasnik*, III (2001.), 2, 201.

15 Usp. Ružica RAZUM, Vjeronauk u školi: prenošenje vjere Crkve u osobnoj vjeri vjeroučitelja, u: *Katehetski glasnik*, II (2000.), 1(2), 95.

16 Usp. *isto*, 97.

17 Usp. Josip ŠIMUNOVIĆ, Metode i oblici rada u nastavi katoličkog vjeronauka prilagođeni potrebama i mogućnostima učenika i učenica, u: *Katehetski glasnik*, VIII (2010.), 1, 35.

i ostale stručne literature, sudjelovanja na teološkim tribinama, seminarima i sl.? Što je vjeroučiteljev 'teološki pogled' širi, jasnije i sigurnije detektira životne situacije u kojima se nalazi, ali i one situacije u kojima se nalaze oni koji su mu vjeroučiteljskom službom povjereni.

Snaga vlastitoga primjera od iznimne je važnosti za odgoj u vjeri, kao i umijeće prenošenja toga iskustva na način da ono postane motivatorom i korektorom u oblikovanju iskustva vjere mladih naraštaja. Iz toga je razloga papa Pavao VI. rekao: „Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje vjere... ili ako sluša učitelje, sluša ih zato jer su svjedoci.“¹⁸ Ili što bi jedan drugi autor rekao: „Ono što nedostaje i što mnogi traže jest prisutnost uvjerljivih svjedoka (...) i onaj tko bi se, kao školski vjeroučitelj, ograničio na vršenje uloge, bez osobnog uključivanja, ponudio bi poruku koja ne može govoriti učenicima.“¹⁹ Od izuzetne je važnosti način vjeroučiteljeve komunikacije s djecom i mladima. On je pozvan govoriti učenicima na jasan i razumljiv način vodeći se pritom nekim pitanjima kao smjernicama u svome radu, kao npr. koji sadržaji i putovi za novu evangelizaciju proizlaze iz iskustva vjere mladih; koji su konstitutivni elementi puta vjere mladih; koji izazovi proizlaze za Crkvu na temelju kritike koju mladi izriču u susretu s vjerom?²⁰ O tome se raspravljalo i na simpoziju Europske biskupske konferencije u Rimu 2002. godine u okviru teme „Mladi Europe u procesu promjene. Laboratorij vjere.“ Zaključak tadašnjih mladih bio je da „u Crkvi žele biti ravnopravni sugovornici i odgovorni djelatnici“.²¹

Uz kvalitetnu verbalnu komunikaciju, ne smijemo zanemariti i važnost neverbalne komunikacije između učenika i vjeroučitelja jer je vjeroučitelj snažan posrednik sadržaja vjere, čak i onda kada toga nije svjestan budući da posreduje puno više onim što jest nego onim što govori. Zato pedagogija vjere (božanska pedagogija), koja je temelj svakog pedagoškog rada vjeroučitelja, omogućuje vjeroučitelju

18 Usp. PAPA PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi – Naviještanje evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), Dokumenti 50, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1976., br. 41.

19 Jacques SCHEPENS, Duhovnost vjeroučitelja, u: *Kateheza*, 29 (2007.), 1, 60.

20 Valentina MANDARIĆ, *Mladi integrirani i(li) marginalizirani*, 225.

21 *Isto*.

da „najprije sam prosudi konkretni život u svjetlu evanđelja, a onda da i vjeroučenike odgoji za takvu prosudbu i nadahnuće.“²² Kako bi se to postiglo, vjeroučitelju su na raspolaganju razna didaktičko-metodička sredstva, no najvažniji medij komuniciranja vjere jest svakako osobni medij jer „oni koji primaju svjedočanstvo, stvaraju određeni sud o istini onoga što im se svjedoči, posebice polazeći od vjerodostojnosti svjedoka.“²³

2. Suodgovornost vjeroučitelja u zajednici u kojoj vjeroučitelj živi i/ili radi s obzirom na ostale odgojne subjekte

Prema nekim mišljenjima, što god država zahtijevala od škole, što god Crkva očekivala od vjeronauka, što god roditelji mislili o vjeronauku svoje djece i na što god bili spremni vjeroučenici, u procesu vjerskog odgoja i obrazovanja središnje mjesto svakako pripada vjeroučiteljima.²⁴ No i društvo i škola i Crkva/župa i obitelj međusobno djeluju kao odgojni subjekti na različite načine različitim kompetencijama i odgovornostima u prenošenju religioznih i moralnih vrijednosti. Kvaliteta odgojno-obrazovnog rada na području odgoja vjere djece i mladih uvelike ovisi o kvaliteti suodnosa navedenih subjekata.

U vidu kvalitetnije prisutnosti Crkve u školi, posredstvom odnosa vjeroučitelja i župne zajednice, kao i veće suradnje roditelja i župe u vidu cjelokupnog projekta odgoja u vjeri djece i mladih, a i zbog sadašnje prakse koja pokazuje da se župnik, a napose vjeroučitelj, nerijetko osjeća prepušten samome sebi, potrebno je što više raditi na: temeljitijem informiranju roditelja o glavnoj svrsi i ciljevima vjeronauka u školi i kateheze u župi; kvalitetnijoj suradnji vjeroučitelja, župnika i roditelja u školskoj i župnoj zajednici; transparentnijoj suradnji župnog pastoralnog vijeća i vjeroučitelja koji na području te župe živi i/li radi; čvršćem zajedništvu vjeroučitelja međusobno te vjeroučitelja i mjesne Crkve općenito.

22 Marinko VIDOVIĆ, Uloga Bibije u oblikovanju duhovno-profesionalnog identiteta vjeroučitelja, u: *Kateheza*, 24 (2002.), 1, 10.

23 Jacques SCHEPENS, *Duhovnost vjeroučitelja*, 61.

24 Usp. H. G. ZIEBERTS, Tko inicira religiozne procese učenja? Uloga i osoba vjeroučiteljica i vjeroučitelja, u: *Vjeronaučna didaktika*, Salesiana, Zagreb, 2009., 161.

Vjeroučiteljeva odgovornost za cjelokupno prenošenje vjere djeci i mladima usmjerena je, dakle, prema sljedećim adresatima: a) društvu u kojemu vjeroučitelj živi i radi; b) mjesnoj Crkvi, čiji je on poslanik; c) župnim zajednicama u kojima se vjeroučitelj ostavaruje kao čovjek vjere i prema kojima usmjerava svoje učenike; d) obiteljskim zajednicama iz kojih dolaze djeca i mladi, a koje nerijetko, iz vlastite nemoći, prebacuju vlastitu odgovornost na institucije; e) prema svomu krsnom pečatu i pozivu da se izvršava volja Božja. No njegova se odgovornost može ispravno shvatiti samo u kontekstu zdrave suodgovornosti svih navedenih čimbenika bez kojih nema cjelovitog odgoja u vjeri.

Zaključak

Vjeronauk u školi predstavlja iznimno važnu zadaću Crkve. Ono što vjeronauku daje posebno obilježje jest „činjenica da je pozvan prodrijeti na područje kulture i imati veze s ostalim ljudskim znanjima“,²⁵ najvećom zaslugom vjeroučitelja koji je, prije svega, „učitelj o vjeri koja prožima čovjekov život; (...) vjernik odgojitelj koji sudjeluje u formaciji mladih naraštaja; (...) osoba koja svoju teološko-pedagošku naobrazbu neprestano nadopunjuje duhovnom izgradnjom.“²⁶ Budući da je vjeroučiteljska služba vrlo zahtjevna jer od osobe traži potpuno predanje za istine i vrijednosti života koje naučava i svjedoči drugima, za njezino je ostvarenje potrebno neprestano oslanjanje na Boga i nadnaravno u molitvi i u svetim sakramentima. Samo u iskrenoj i otvorenoj komunikaciji s ostalim odgojnim subjektima (društvo, škola, obitelj, župa, mjesna Crkva) vjeroučitelj može i želi dati značajan doprinos općem poslanju evangelizacije novih naraštaja. No to će poslanje uroditi željenim plodom samo ukoliko se bude radilo o „svjedočkom vjeronauku“ kojemu je na prvom mjestu svjedočenje, a tek onda poučavanje, odnosno u kojemu će vjeroučenici prihvatiti ponuđeni sadržaj vjere ulazeći u

25 KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, br. 73.

26 Pismo kardinala Josipa Bozanića 24. kolovoza 2006. u: *Lada*, 1 (2006.), 3.

---

istinu tih riječi i sami se uvjeravajući u vjerodostojnost onoga što su naučili te tako postajući uvjerljivijim svjedocima drugima.²⁷

---

²⁷ Usp. Tomislav IVANČIĆ, Svjedočki vjeronauk, u: *Kateheza*, 4 (1998.), 314-316.

THE TRANSMISSION OF FAITH FROM THE PERSPECTIVE OF THE CATECHIST

Summary

The Catechism in the state school programme is an important duty of the Church. In elementary and high schools of Republic of Croatia it is carried out by qualified catechists which, together with an appropriate qualification have also an attestation of the canonical mandate (*missio canonica*) issued by the diocesan bishop. The revocation of the canonical mandate is a direct deprivation of the right to teach Catechism in educational system. The catechists are members of the teachers college, but their specificity is in their mission, given to them by the Church, aiming to the transmission of faith to the young generations. Every catechist has the responsibility for this mission, but the co-responsibility of all the factors in education and upbringing is also of vital importance, since the quality of work depends on the quality of the mutual relationship of all educational subjects. The personal testimony of a Christian life is fundamental. But, the new models in education demand from all teachers and educators new methods in teaching, and that is expected from catechists too, pertaining to the field of faith and testimony.

Key words: canonical mandate, responsibility, co-responsibility, testimony of faith, catechism in school, catechism in parish community.